

Listek.

Neodgovornost.*)

II.

V zadnjem svojem članku govoril sem o poročilu, katero sta izročila zvedenca, gospoda Brouardel in Mottet, gosp. Athalin-u, preiskovalnemu sodniku Baffier-jevemu, kateri je, če se spominjate, brez vsakega razloga smrtno ranil gospoda Germain Casse-ta.

To poročilo je izvrstno in zelo zanimivo kot psihologiška študija. Sodna medicina vkrenila je v novem času neko zelo čudno pot.

Kaj je zahteval gosp. Athalin od zvedencev? Vprašal jih je prav jasno in kratko: Ali je človek, ki je zakrivil to djanje, pameten ali ne? Spada on v blaznico ali pred sodnike?

To je edino vprašanje, katero zanima občinstvo.

Človeško društvo nima naloge, razmotravati temnih in zavitih nagibov človeških djanj. Ono le brani svoje članove škode, katero jim namerava hudodelnik prizadjeti, trudi se, jim zagotoviti varno in mirno življenje. Če je hudodelnik blazen, ga zapre v blaznico, če pa ni blazen, ga dene v ječo, v bagno ali na vislice. Nič ni bolj naravnega in jasnega.

Zdravniki pa niso tega mnenja. Čujte jih v slučaji Baffier-jevem. Ta Baffier napadel je, brez provokacije, brez razlogov, pariškega poslanca. To je izreden slučaj in vsa njihova skrb gre na to, ta slučaj razjasniti, razložiti. Zdi se nam, kakor da bi hoteli podati medico-psihologiško analyso. Začnô z rojstvom Baffier-jevim. Starše imel je poštene in vzgledne; bil je dober sin. Slučajno dobil je nekega dne, ko se je cerkev v Nevers-u popravljala službo kot kamnosek. Ker je bil priden in spreten, prišel je od tod v podobarski ateljê gosp. Boutemar-ja.

V naslednjem podam besede poročila:

„Hotel je vstvariti delo, ki bi predstavljalo to, kar je nosil v svojej domišljiji, in ker je čutil, da tega še ne more, hotel se je ponučiti. Začel je čitati, toda prebaviti berila ni mogel. V tem popolnoma neizkušnem človeku sledil je novi utis utisu brez reda, naslanjal se je na spomine mladosti in nastale so čudne domišljije o nekem redu, v katerega naj bi se vse spravilo ter uredilo drugače, kot je . . .“

Gospoda zasledujeta to analyso precej na dolgo in prideta do sklepa, da med nekoliko zmešanimi pojmi Baffier-jevimi in njegovo

*) Glej št. 3.

sposobnostjo k delovanju ni ravnetežja, kar je imelo za duševno njegovo stanje zelo škodljive posledice. Govorita o kipih, katere je hotel vstvariti, o njegovej nezmožnosti, dati jim zaželeno obliko, in konečno prideta do kipa, katerega je hotel napraviti, podoba Saint-Justovo.

„Začel je čitati vse, po čem bi mogel spoznati človeka, katerega podoba je nameraval vstvariti. On se je identifikoval z njegovo osebo ter ni bil zadovoljen s tem, da zve za zunanost njegovo, skušal se je tudi navdati z njegovim mišljenjem. Premišljeval je o njem in baval se je z njim dolge ure; predstavljal si je svoj predmet tako intenzivno da je postal — ne da bi se tega zavedel — resničen in prepričan občudovalec Saint-Justov. Vsled teh nenavadnih vplivov spremenil se je značaj Baffierjev, ki je bil bolj prijazen nego silovit; značaj Saint-Justov zdel se mu je logičen, pošten, globoko se mu je vcepil nek rek, kateri je postal tako rekoč njegov politični credo, in nekega dne djal je, kakor Saint-Just: „vse, ki slabo vladajo, treba je ubiti.“

Stojta gospoda zdravnika, za vse to vaju nihče vprašal ni! To so psihologička raziskavanja, ki bi bila prav zanimava, da jih iz stolice v Sorbonni podaja Caro ali Janet, toda mi ne prašamo po filozofiji: to, kar hočemo zvedeti od vaju je le to, da-li je ta človek blazen v smislu zakona ali pa je ta človek pri pameti, katero pa rabi kakor mu drago. Tega stališča ne smeta zapustiti. Vse, kar razun tega pravita, le kaže vajin esprit. Toda vidva nadaljujeta in jaz nadaljujem z vama:

„Človek ne bi razumil, kako je moglo Baffierju, ki je bil zavzet od svoje umetnosti, priti na misel to djanje, če ne bi znali, da se je podal tudi v politično življenje, ter bil član nekega odbora, ki se je ustanovil zaradi volitve poslanca v Parizu. Politik se je varal, kakor prej umetnik. Nobene osebe ni našel po svojih mislih, njegovim najboljšim nasvetom so se smejali.“

Spoštovana sodna zdravnika nadaljujeta to analyso. Ugaja jima kazati svojo dobrohotnost in velikodušnost nasproti Baffier-ju. Kramljala sta tudi z njim in podajata odlomke teh razgovorov.

„Potem, rekel jima je Baffier, sem premišljeval in se spomnil na te besede Saint-Justove: „vse, ki slabo vladajo, treba je ubiti.“ Primerjal sem jih temu, kar mi je pravil moj stari oče, ko sva se po sprehodih razgovarjala. Nekega dne pokazal mi je gosenco in mi rekel: „Glej fant to gosenco, ni viditi, da je hudobna, zelje pa nam vendar sne“, in zdobil jo je s svojo cekljo. Mnogo ljudi proizvračuje

ravno toliko škode kot gosenice: naj se zdrobe kakor gosenice. Če se uši lotijo vola, treba je vničiti uši, da se reši vol. Ali se je Ljudevik XI. ali Richelieu ali Marat obotavljaj, kadar je šlo za blagor domovine?

Dovolite, toda ravno potom tega dokazovanja obsodil bi jaz Baffier-ja.

Prijatelj, rekel bi mu, ti si omenil gosenico, ki ni videti hudobna ter ne stori druge krivice, nego da nam zelje sne. Tudi ti si priden mož, imaš pa neprijetno navado, da se z revolverjem lotiš politikov. Jaz zaradi tega ne zahtevam, naj te s cekljo zdrobijo, ali treba te je skrbno zavarovati v kakej celici, kajti ta čudna logika, ki te navdaja, dovedla bi te menda še do hujšega čina.

Naša zvedenca sta v svojih sklepih zelo milosrčna.

„Po vsem, kar sva rekla po dolgem in resnem premišljevanji, je dovoljeno, da naglašava vpliv socijalnih razlogov na njegove ukrepe, ki zaradi tega ne postanejo manj kaznjivi, toda midva pristavima, da človeka katerega sva preiskavala, zaradi razmer, v katerih je vzrastle in se razvijal, v katerih so nastali njegovi nazori, ne da bi imeli za protipezo zadostne prvotne odgoje, ni prištevati normalnim typom (n'ap-patient pas à un type normal).“

Pomirita se, to je argument za Baffier-jevega zagovornika:

„Uvažite gospôda, mojega klijenta ni prištevati normalnim typom.“ In gospôda porotniki djali bodo v posvetovalni sobi drug drugemu: „Kaj hočete, to ni njegova krivda; njega ni prištevati normalnim typom.“ Naj bode, ali ne pošljite ga nazaj v normalno človeško društvo, ne spodbujajte s tako čudno milostjo vse druge, katerih tudi ni prištevati normalnim typom — v našem stoletju nervozitête in bolehnosti je takih ljudi na tisoče — da ravnaajo kakor on in ubijajo tiste, ki slabo vladajo. To, kar je pri vsem veselega, je to, da je ranil Germain Casseta, ki ni vladal nikdar, ne dobro, ne slabo. Če ta sistema prevlada, bode to obče ubijanje vseh Germain Cassetov po Francoskej. Čuvajmo te Germain Casse-te!

Književnost.

Mjesečnik pravničkoga društva u Zagrebu, 1888., letnik XIV., izhaja mesečno v obsegu 3 do 3½ tiskanih pol ter stane na leto 8 gld. Lastnik lista je „pravničko društvo u Zagrebu“, urednik vseučilišni pro-